

Näringsutskottets yttrande

1980/81: 1 y

över viss del av proposition 1980/81: 20 om besparingar i statsverksamheten, m. m., jämte motioner

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1980/81: 20 om besparingar i statsverksamheten m. m. bilaga 10 (handelsdepartementet) punkt 7 jämte motioner. Näringsutskottet behandlar i detta yttrande vad som under nämnda punkt anförs om inriktningen av den statliga politiken på tekoområdet m. m. samt motion 1980/81: 84 av Ingvar Svanberg m. fl. (s) yrkande 2 och motion 1980/81: 101 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 3.

I propositionen (bil. 10 s. 7–9) lämnar handelsministern en redogörelse för de mål för den statliga tekopolitiken som har beslutats av riksdagen. senast våren 1979. Inom regeringskansliet pågår f. n. arbete med att förbereda ett förslag till riksdagen rörande den fortsatta inriktningen av den statliga tekopolitiken. Hithörande frågor avses, sägs det i propositionen, bli behandlade i 1981 års budgetproposition. I detta sammanhang redovisas i propositionen uppgifter som visar att den svenska produktionens andel av tillförseln fortsätter att minska.

I anslutning till redogörelsen uttalar handelsministern att målen för tekopolitiken måste ses i förhållande till de konkurrensmässiga förutsättningar som finns att upprätthålla en viss produktionsnivå. Den grundläggande förutsättningen är härvid hur det svenska kostnadsläget utvecklas i förhållande till våra viktigaste konkurrentländer. Om en tillräcklig konkurrenskraft inte kan uppnås och om målen skall vidmakthållas återstår enligt handelsministern endast att tillgripa stödåtgärder och/eller handelspolitiska restriktioner. Utrymmet för sådana åtgärder är emellertid begränsat mot bakgrund av det statsfinansiella läget och de handelspolitiska åtagandena, anför handelsministern.

Uttalandena i propositionen antyder en avsikt att föreslå en revidering av målet för tekopolitiken, anförs det i motion 1980/81: 84 (s). Genom passivitet har regeringen tillåtit en snabb utslagning av produktionskapacitet, anser motionärerna. De föreslår ett riksdagsuttalande av innebörd att riksdagens mål för tekopolitiken är fastlagt och att det är regeringens uppgift att genom aktiva insatser säkerställa att målet uppnås. Enligt motion 1980/81: 101 (vpk) kan handelsministerns uttalande tolkas som ett uppgivande av de riktlinjer som riksdagen beslutat för tekopolitiken. En fortsatt ökning av importandelen av tekovaror kan inte accepteras, menar motionärerna och föreslår att riksdagen skall uttala att riktmärket att

svensk teko-produktion skall svara för minst 30% av tillförseln till svenska marknaden" inte får ges upp.

Näringsutskottet redovisar i det följande de uttalanden som åren 1978–1980 har gjorts av utskottet och riksdagen när det gäller inriktningen av den statliga politiken på tekoområdet.

Riksdagen anmodade i december 1978 regeringen att utarbeta en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet på såväl kort som lång sikt (NU 1978/79: 16. rskr 1978/79: 122). Planen borde syfta till att den dåvarande produktionsvolymen i allt väsentligt skulle bibehållas. Den borde grundas på försörjningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar och vidare innehålla förslag till samordnande insatser från samhällets sida, ågnade att underlätta strukturförändringar i socialt acceptabla former med hänsynstagande till den regionala balansen.

I mars 1979 lade regeringen fram proposition 1978/79: 145 om åtgärder för tekoindustrin. Propositionen innehöll en övergripande plan för tekoindustrin för budgetåren 1979/80–1981/82. I planen angavs bl. a. nivåer för den löpande produktion av olika tekovaror som behövdes av försörjningsberedskapsskäl.

Näringsutskottet (NU 1978/79: 48) konstaterade att proposition 1978/79: 145 i vissa hänseenden inte motsvarade de av riksdagen tidigare uppställda kraven. I detta sammanhang uttalade utskottet bl. a. att situationen för tekoindustrins del från flera utgångspunkter var allvarlig. Utskottet anförde vidare att det är ett vitalt intresse för svenskt vidkommande att landet har en livskraftig och, så långt möjligt, diversifierad tekoindustri inom landets gränser. Ett rimligt mått av försörjningsberedskap förutsätter, framhöll utskottet, att tillgången på maskiner och välutbildad personal är säkerställd redan i fredstid. Utskottet ansåg att riksdagen inte borde frångå sitt tidigare önskemål om att den dåvarande produktionsvolymen i allt väsentligt skulle bibehållas. En planering med detta mål borde, anförde utskottet, som riksdagen redan uttalat grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar (s.15). Riksdagen gav som sin mening till känna vad utskottet anført i nu berörda delar (rskr 1978/79: 390).

I annat sammanhang (s. 23) erinrade utskottet om att Sveriges behov av tekovaror vid denna tidpunkt till mer än 70% täcktes av importerade varor. För vissa varor låg importandelen över 80%. Utskottet uttalade att ett långsiktigt mål för den statliga tekopolitiken borde vara att svensk industri skall svara för 30% eller mer av den totala tillförseln av tekovaror. Någon formell läsning på denna nivå borde dock ej komma i fråga, sade utskottet vidare. Uttalandet gjordes inledningsvis i ett avsnitt där utskottet föreslog vissa meningssytringar av riksdagen beträffande handelspolitiska åtgärder.

Våren 1980 avstyrkte utskottet en socialdemokratisk partimotion i vilken riktades kritik mot regeringens sätt att verkställa riksdagens tekobe-

slut från våren 1979. Utskottet erinrade härvid (NU 1979/80: 39 s. 13) om att regeringen hade givit direktiv till olika utredningsorgan att beakta innehållet i bl. a. näringsutskottets betänkande år 1979 om tekoindustrin. En "bärande tanke" i detta betänkande var att 1978 års produktionsvolym i tekoindustrin i allt väsentligt skulle bibehållas. Den plan med detta mål som utskottet efterlyste skulle grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar. Utskottet utgick från att detta av riksdagen uppställda krav utgjorde "själva utgångspunkten för utredningsarbetet" och ansåg det inte erforderligt med ett särskilt uttalande från riksdagens sida härom.

De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet pekade i en reservation (s. 22) på "att ett annat av de mål som riksdagen har uppställt för tekobranschen, nämligen att svensk industri helst bör svara för 30 % eller mera av den totala tillförseln av tekovaror, inte har kunnat upprätthållas". De ansåg att riksdagen borde uttala att de blivande utredningsförslagen skulle svara mot målet att produktionsvolymen i tekoindustrin skall i stort bibehållas.

Tekodelegationen har i en skrivelse till regeringen den 20 oktober 1980 redovisat bedömningar och förslag till åtgärder. Delegationen har härvid gjort följande tolkning av statsmakternas mål för tekopolitiken:

En långsiktig planering av de statliga åtgärderna kräver att ett mål för tekopolitiken fastlagts. Så har också skett genom riksdagsbehandlingen våren 1979 och 1980.

Riksdagen har sålunda uttalat att målet för samhällets tekopolitik bör vara att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt bör bibehållas. En på så sätt formulerad målsättning inrymmer vissa tolkningssvårigheter, tekniska och andra. Såsom övergripande mål framstår den dock som väl definierad.

Med hänsyn till målets betydelse från planeringssynpunkt finns det anledning att inledningsvis söka penetrera innebörden av det.

En stark tillbakagång har karaktäriserat utvecklingen av tekoindustrin under de senaste decennierna. Successivt har den internationella konkurrensen ökat, bl. a. som följd av en fortgående uthyggnad av exportkapaciteten i länder med ett helt annat kostnadsläge. Anpassning till ett förändrat konkurrensläge har krävt betydande omställningar. Delar av den textila tillverkningsindustrin har nästan helt upphört. Den av produktionsinskränkningen och rationaliseringen uppkomna sysselsättningsminskningen har varit omfattande. Arbetslösheten har, speciellt regionalt, varit svårbemästrad. Krympningen av industrin har nu nått ett läge där frågan om att kunna upprätthålla en produktionsnivå i fredstid som möjliggör en tillräcklig försörjning av befolkningen i kristid har fått en central betydelse för fortsatta överväganden om tekopolitiken. Enligt riksdagens beslut skall vid planeringen för uppnående av målet om en i allt väsentligt bibehållen produktionsvolym hänsyn tagas förutom till försörjningspolitiska skäl, jämväl till arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska skäl. Av betydelse är också näringsutskottets understrykande av att det är ett vitalt intresse att landet har en livskraftig och så långt möjligt diversifierad tekoindustri.

Med fastställandet av "en i allt väsentligt oförändrad produktionsvolym" som mål har man icke i och för sig tagit ställning till hur denna produktion finner avsättning – på hemmamarknad eller på export. Om motivet har varit att gardera en levande produktion, tillräcklig för att i avspärningstider tillgodose försörjningskravet, är det av underordnad betydelse att en del av produktionen under normala förhållanden går på export. Den delen kan tas i anspråk för hemmamarknaden under en kristid. Motsvarande bedömning kan göras i fråga om sysselsättning och regional utveckling.

Vid riksdagsbehandlingen förekom en ytterligare formulering av produktionsmålet. I anslutning till behandlingen av den i motioner väckta frågan om importpolitiken uttalade näringsutskottet att importutvecklingen trots vidtagna åtgärder ger anledning till oro. Utskottet står icke främmande för att ytterligare åtgärder i importbegränsande syfte kan behöva tillgripas och uttalade i detta sammanhang att ett långsiktigt mål för den statliga tekopolitiken bör vara att svensk industri skall svara för 30 procent eller mer av den totala tillförseln av tekovaror men tillägger att någon formell läsning på denna nivå icke bör komma i fråga. Det framgår dock icke klart att riksdagen vid behandlingen uttryckligen ställt sig bakom en sådan målformulering.

Det av riksdagen på ett konkret sätt angivna målet för planeringsarbetet, nämligen att nuvarande (vid 1980 års riksdag angivet till 1978 års) produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas och att planeringen skall grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar har bildat utgångspunkt för delegationens bedömningar och förslag.

Av den föregående redogörelsen framgår att frågan om den framtida inriktningen av den statliga politiken på tekoområdet kommer att föreläggas riksdagen i början av år 1981. Tekodelegationen har nyligen – på grundval av ett omfattande utredningsmaterial som har utarbetats inom kommerskollegium, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, arbetsmarknadsstyrelsen och statens industriverk – till regeringen överlämnat en rad förslag till åtgärder. Beredningen av hithörande frågor pågår f. n. inom regeringskansliet. Utskottet anser att det inte finns skäl för riksdagen att göra något uttalande med anledning av vad som anförs i propositionen om mål för tekopolitiken. Inte heller synes det motiverat att riksdagen nu gör uttalanden av den innebörd som föreslås i här behandlade delar av motionerna 1980/81: 84 (s) och 1980/81: 101 (vpk). Ifrågakvarande motionsyrkanden avstyrks sålunda.

Stockholm den 18 november 1980

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambræus (c), Tage Adolfsson (m), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s) och Christer Eirefelt (fp).

Avvikande mening

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser att den del av yttrandet som börjar med "Av den" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Av propositionen framgår att den svenska tekoindustrins andel av den totala tillförseln av tekovaror till den svenska marknaden ligger på en betydligt lägre nivå än vad som enligt riksdagens beslut skall gälla som ett långsiktigt mål för tekopolitiken. Detta förhållande kan föras tillbaka på regeringens passivitet i frågan.

I propositionen antyds nu att regeringen – som en konsekvens av sin passivitet – har för avsikt att föreslå en revidering av det av riksdagen beslutade långsiktiga målet för tekopolitiken. Detta långsiktiga mål har uttryckts så, att 1978 års produktionsvolym i tekoindustrin skall bibehållas i det väsentliga. Det har också framhävts att svensk industri bör svara för 30% eller mer av den totala tillförseln av tekovaror till den svenska marknaden.

Mot här angiven bakgrund anser utskottet att det finns anledning erinra om att det är regeringens uppgift att genom aktiva insatser säkerställa att det mål som riksdagen fastlagt för tekopolitiken uppnås.

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd. Ett sådant uttalande svarar mot vad som föreslås i den här behandlade delen av motion 1980/81: 84 (s). Det ligger också i linje med önskemålet i motion 1980/81: 101 (vpk).

